

ระเบียบวิธีในการวิจัย

จากการที่ผู้วิจัยมีจุดมุ่งหมายที่จะตรวจสอบถึงบทบาทของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตที่มีผลต่อการพัฒนาทาง เศรษฐกิจและการ เมืองของสมาชิก โดยได้ตั้งสมมติฐานไว้ว่า "กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตนอกจากจะเป็นองค์กรที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนา เศรษฐกิจของประเทศในแง่ที่ช่วยให้คนชนบทมีฐานะความเป็นอยู่ดีขึ้นแล้ว ยังมีส่วนที่ส่งเสริมการพัฒนาทางการ เมืองในแง่ที่ช่วยเสริมสร้างทัศนคติทางการ เมืองแบบประชาธิปไตยแก่สมาชิกในเวลาเดียวกันด้วย" นั้น เพื่อให้เกิดความสะดวกในการวิเคราะห์ตามกรอบของแนวความคิดและเหตุผลเชิงทฤษฎี จึงได้จัดประเภทของตัวแปรต่าง ๆ ไว้ดังนี้

ก. ในแง่บทบาททาง เศรษฐกิจ

ตัวแปรต้น ได้แก่การ เป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

ตัวแปรตาม ในที่นี้ได้แก่ความเปลี่ยนแปลงทางฐานะ เศรษฐกิจของบุคคล เนื่องจากเป็นสภาพที่สามารถแสดงถึงภาวะการพัฒนาทาง เศรษฐกิจของบุคคลได้อย่างเด่นชัดที่สุด

สำหรับตัวแปรควบคุมนั้น ได้คัดเลือกจากปัจจัยที่คาดว่าจะมีอิทธิพลต่อความเปลี่ยนแปลงทางฐานะ เศรษฐกิจดังกล่าว โดยปัจจัยที่ได้รับการกล่าวถึงเสมอ ๆ ได้แก่ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ในอดีต ภาวะการถือครองที่ดินในอดีต และการเป็นสมาชิกกลุ่มทาง-เศรษฐกิจต่าง ๆ (ที่มีชื่อกลุ่มออมทรัพย์)

ข. ในแง่บทบาททางการ เมือง

ตัวแปรต้น ได้แก่การ เป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

ตัวแปรตาม ในที่นี้ได้แก่ การมีทัศนคติทางการ เมืองแบบประชาธิปไตย ทั้งนี้เนื่องจากเป็นที่ยอมรับกันว่า ทัศนคติทางการ เมืองหรือวัฒนธรรมทางการ เมือง นับเป็น

รากฐานสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของระบบการเมือง ดังนั้น การที่ประชาชนมีทัศนคติ
ทางการเมืองแบบประชาธิปไตย จึง เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เห็นถึงความมั่นคงของการ
ปกครองในระบอบประชาธิปไตย

สำหรับตัวแปรควบคุม ได้คัดเลือกจากปัจจัยที่คาดว่าจะมีอิทธิพลต่อทัศนคติของ
บุคคล โดยปัจจัยที่ได้รับการกล่าวถึงในงานวิจัยหลายฉบับ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา
รายได้ และการ เป็นสมาชิกกลุ่มในชุมชน

ตัวแปรต่าง ๆ ดังกล่าว สามารถกำหนดเป็นครรชนี (index) เพื่อ
ให้สามารถวัดได้ในชั้นปฏิบัติการดังต่อไปนี้

ตัวแปรอิสระ แยกเป็น ๒ ส่วน คือ เป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ และมีได้เป็น
สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์

ตัวแปรตาม

ก. ความเปลี่ยนแปลงทางฐานะเศรษฐกิจของบุคคล แยกเป็น ฐานะที่ขึ้นและ
ฐานะไม่ขึ้น (รายละเอียดใน เรื่องนี้ดูได้ในส่วนของหลักเกณฑ์การวิเคราะห์)

ข. การมีทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ประกอบด้วยทัศนคติในเรื่อง
ต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับหลักการของระบอบประชาธิปไตย ได้แก่ ความศรัทธาต่อระบอบ
ประชาธิปไตย การยึดมั่นในคุณค่าและความเสมอภาคของบุคคล ความสนใจทางการเมือง
การยึดถือการศึกษาในระบอบประชาธิปไตย การมองโลกในแง่ดีและไว้วางใจผู้อื่น การเคารพ
ในเสรีภาพของบุคคล ความสำนึกในหน้าที่พลเมือง การยึดถือวิธีการประนีประนอม ความ
เชื่อมั่นต่อสถาบันทางการเมือง และความเชื่อมั่นในตนเอง

ตัวแปรควบคุม

เพศ แบ่งเป็น ชาย หญิง

อายุ แยกเป็น ๒ ระดับ คืออายุไม่ถึง ๔๐ ปี และอายุตั้งแต่ ๔๐ ปีขึ้นไป
การศึกษา ในที่มีได้แบ่งตามเกณฑ์ที่นิยมยึดถือกันทั่วไป หากแต่คำนึงถึง
สภาพพื้นที่ เป็น เกณฑ์ดังนี้

- ๑) การศึกษาระดับต่ำ หมายถึง ระดับต่ำกว่า ป. ๔
- ๒) การศึกษาระดับปานกลาง หมายถึง ระดับป. ๔- ป. ๗

๓) การศึกษาระดับสูง หมายถึง ระดับมัธยมศึกษาขึ้นไป
อาชีพ แบ่ง เป็นอาชีพเกษตรกรรมและอาชีพที่มีใช้ เกษตรกรรม
รายได้ (ทั้งในอดีตและปัจจุบัน) การแบ่งระดับรายได้ในที่นี้คำนึงถึง
รายได้เฉลี่ยของประชากรในจังหวัด (ปี ๒๕๑๕) เป็นเกณฑ์ ดังนี้

- ๑) รายได้ต่ำ หมายถึง รายได้ต่ำกว่าปีละ ๑๐,๐๐๐ บาท
- ๒) รายได้ปานกลาง หมายถึง รายได้ระหว่าง ๑๐,๐๐๐-๑๘,๕๕๕ บาท
- ๓) รายได้สูง หมายถึง รายได้ตั้งแต่ ๒๐,๐๐๐ บาทขึ้นไป

ภาวะการถือครองที่ดิน แบ่ง เป็น ๓ ระดับคือ

- ๑) ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง
- ๒) มีที่ดินถือครองไม่ถึง ๑๐ ไร่
- ๓) มีที่ดินถือครองตั้งแต่ ๑๐ ไร่ขึ้นไป

การเป็นสมาชิกกลุ่มทาง เศรษฐกิจ และการเป็นสมาชิกกลุ่มในชุมชน ในที่นี้
อาศัยเกณฑ์เดียวกัน คือการเป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตร กลุ่มเกษตรกรและกลุ่มลูกค้า
ร.ก.ส. โดยแยกประเภทได้เป็น ๒ ส่วน คือ เป็นสมาชิกกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือหลายกลุ่ม
กับมิได้เป็นสมาชิกกลุ่มใดเลย

จากการสำรวจของกองเศรษฐกิจการเกษตร เมื่อปี ๒๕๑๘/๑๙ พบว่า คราวเรือน
เกษตรกรมีรายได้เฉลี่ยปีละ ๑๐,๔๔๐ บาท กระจายละเอียดใน วารสารเศรษฐกิจและสังคม ๑๖
(มกราคม - กุมภาพันธ์ ๒๕๒๒), หน้า ๒๖.

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้อาศัยข้อมูล ๓ ลักษณะคือ

๑. การรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary research data)
เพื่อสำรวจถึงทฤษฎีและแนวความคิดที่เกี่ยวข้องในการวิจัย จากเอกสารและตำราต่าง ๆ
เช่น

จากห้องสมุดคณะรัฐศาสตร์ หอสมุดกลางและศูนย์เอกสารแห่งประเทศไทย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ห้องสมุดคณะรัฐศาสตร์และห้องสมุดกลางมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ห้องสมุดสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ กองวิจัยและประเมินผลและกองปฏิบัติการกรมการ
พัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย

๒. การวิจัยสนาม (Field research data) เป็นการรวบรวมข้อมูลจาก
พื้นที่ที่ศึกษาโดยอาศัยแบบสอบถามที่กำหนดขึ้น ซึ่งแบบสอบถามนี้ได้สร้างขึ้นตามกรอบแห่งทฤษฎี

๓. การสังเกตการณ์ (Observation data) นอกเหนือจากการวิจัยทั้ง ๓
แบบข้างต้น ผู้วิจัยได้ใช้วิธีสังเกตการณ์ควบคู่ไปด้วย เพื่อให้ทราบข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องมาก
ยิ่งขึ้น

ในการดำเนินการวิจัย มีขั้นตอนที่สำคัญดังต่อไปนี้

เครื่องมือการวิจัย

๑. การสร้างแบบสอบถาม

เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเป็นประชากรที่อาศัยในชนบท ซึ่งส่วนใหญ่มีระดับ
การศึกษาต่ำ ยากแก่การทำความเข้าใจในเรื่องคำถาม การรวบรวมข้อมูล จึงต้องอาศัย
การสัมภาษณ์เป็นหลัก และเพื่อให้ข้อมูลที่ได้รับมีมาตรฐานเดียวกัน จึงได้สร้างแบบสอบถาม
ขึ้นเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์ โดยแบ่งเป็น ๕ ส่วนคือ

- ๑.) ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับลักษณะส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่าง ใ้แก่คำถามข้อ ๑ ถึง ๕
- ๒.) คำถามเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงทางฐานะเศรษฐกิจของบุคคล ใ้แก่ข้อ ๑๐ ถึง ๑๓
- ๓.) คำถามในเรื่องกลุ่มยอมรับเพื่อการผลิต ใ้แก่ข้อ ๑๔ ถึง ๔๐ (ส่วนนี้ใช้ถามเฉพาะผู้ที่ เป็นสมาชิกเท่านั้น)
- ๔.) คำถามเพื่อวัดทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ใ้แก่ข้อ ๔๑ ถึง ๖๑
- ๕.) คำถามเพื่อตรวจสอบความตั้งใจในการตอบแบบสอบถาม คือข้อ ๖๒ ลักษณะคำถามใน ๓ ส่วนแรก เป็นคำถามประเภทให้เลือกตอบ (ข้อเดียวหรือหลายข้อ) และอธิบายสำหรับส่วนที่ ๔ และ ๕ นั้น เป็นคำถามเชิงประเมินค่าแบบลิเคิร์ต (Likert scale) ซึ่งมีข้อเลือก ๕ ข้อ แต่ละข้อมีเกณฑ์คะแนนดังนี้

ข้อเลือก	คำถามเชิงบวก	คำถามเชิงลบ
เห็นควยอย่างยิ่ง	๕	๑
เห็นควย	๔	๒
ไม่มีความเห็น	๓	๓
ไม่เห็นควย	๒	๔
ไม่เห็นควยอย่างยิ่ง	๑	๕

คำถามเชิงบวก หมายถึง ข้อความที่บ่งบอกถึงการยอมรับหลักการในระบอบประชาธิปไตย
 คำถามเชิงลบ หมายถึง ข้อความที่บ่งบอกถึงความขัดแย้งกับหลักการในระบอบประชาธิปไตย

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งคำถามในเชิงลบไว้เกือบทั้งหมด (ยกเว้นข้อ ๖๒) โดยคาดว่าจะได้รับข้อเท็จจริงจากผู้ตอบมากกว่าคำถามเชิงบวก

ในส่วนเนื้อหาของแบบสอบถามนั้น ได้เทียบเคียงและปรับปรุงขึ้นจากผลงานที่เกี่ยวข้องบางเรื่อง เช่น เรื่องการศึกษาการพัฒนารวมชนในรูปการจัดสหกรณ์คม ของ ยาวนุช เพ็ชรบุญศรี^๑ (คานเศรษฐกิจ) และเรื่องเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมือง ของทินพันธุ์ นาคะตะ^๒ มนูญ ศิริวรรณ^๓ และพลศักดิ์ จิรไกรศิริ^๔ เป็นต้น

๒. การทดสอบแบบสอบถาม

เมื่อสร้างแบบสอบถามชุดแรกขึ้นแล้ว ได้นำมาทดลองศึกษา (Pretest) กับ ประชากรในท้องที่คำลช้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวนประมาณ ๔๐ คน เพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ก่อนลงมือปฏิบัติจริง การตรวจสอบแบบสอบถามใน ๓ ส่วนแรก ใช้วิธีพิจารณาความเข้าใจของผู้ตอบและความยากง่ายของคำถามเป็นเกณฑ์ สำหรับคำถามในส่วนที่ ๔ และ ๕ ซึ่งเป็นการวัดทัศนคติทางการเมืองนั้น ใช้วิธีหาค่าอำนาจจำแนก (discriminative power) ของแต่ละข้อ

การคำนวณค่าอำนาจจำแนก ดำเนินการโดยนำคำตอบจากแบบสอบถามในส่วนที่ ๔ มาตรวจให้คะแนนและรวมคะแนนของแต่ละคน เรียงลำดับคะแนนทัศนคติการเมืองแบบ

ยาวนุช เพ็ชรบุญศรี, "การศึกษาการพัฒนารวมชนในรูปการจัดสหกรณ์คม : ศึกษาเฉพาะกรณีสหกรณ์คมสันทราย อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่." (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๐).

^๒Thinapan Nakata, The Problems of Democracy in Thailand:

A Study of Political Culture and Socialization of College Students.

(Bangkok: Praepittaya, 1975).

^๓มนูญ ศิริวรรณ, "วัฒนธรรมทางการเมืองไทย : ศึกษาเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ ลักษณะอำนาจนิยมของประชากรในเขตกรุงเทพมหานคร" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๔)

^๔พลศักดิ์ จิรไกรศิริ, "วัฒนธรรมทางการเมืองของครูในกรุงเทพมหานคร"

(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๐)

ประชากรไปโดยจากระดับสูงสุดถึงระดับต่ำสุด แล้วนำแบบสอบถามชุดที่ไคคะแนนสูงสุดร้อยละ ๒๕ และต่ำสุดร้อยละ ๒๕ มาทดสอบและคำนวณหาค่าอำนาจจำแนกตามสูตร

$$D.P. = \frac{\bar{x}_h - \bar{x}_l}{N}$$

\bar{x}_h = ค่าเฉลี่ยของกลุ่มคะแนนสูง

\bar{x}_l = ค่าเฉลี่ยของกลุ่มคะแนนต่ำ

N = จำนวนตัวอย่างประชากรทั้งหมด

D.P. = ค่าอำนาจจำแนก

หลังจากนั้นจะพิจารณาคัดเลือกคำถามที่มีค่าอำนาจการจำแนกสูงและปรับปรุงแก้ไข เนื้อความในคำถามที่มีค่าอำนาจการจำแนกต่ำ เพื่อให้เป็นที่เข้าใจอย่างถูกต้องและสามารถใช้เป็นแบบสอบถามชุดจริงต่อไป

กลุ่มตัวอย่าง

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงเปรียบเทียบระหว่างผู้เป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์กับผู้ที่มีไคเป็นสมาชิก จึงทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรทั้ง ๒ ประเภท โดยกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างไว้ใกล้เคียงกัน กล่าวคือ

ในกลุ่มสมาชิกกำหนดจำนวนประชากรตัวอย่างไว้ประมาณ ๒๕๐ คน จากจำนวนสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ฯ ตำบลวังม่วง ทั้งหมด ๓๐๖ คน^๒ คิดเป็นอัตราประมาณร้อยละ ๘๐ ของสมาชิกทั้งหมด

บุญธรรม กิจปริคาบวิสุทธี, ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์ (กรุงเทพฯ : มปท. ๒๕๒๓), หน้า ๒๐๑.

^๒จากทะเบียนสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ตำบลวังม่วง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ปี ๒๕๒๕.

ในกลุ่มผู้ที่มีได้เป็นสมาชิก กำหนดจำนวนตัวอย่างไว้ประมาณ ๒๕๐ คนเช่นเดียวกัน
คิดเป็นร้อยละ ๒๓ ของครอบครัวประชากรในตำบลที่มีอยู่ทั้งหมด ๑,๐๖๖ ครอบครัว

การคัดเลือกตัวอย่างใช้วิธีเลือกแบบโควตา (Quota sampling) ^๒
ซึ่งมักใช้ในกรณีที่ไม่สามารถกำหนดขอบเขตของประชากรได้แน่นอน ผู้วิจัยได้จัดแบ่งโควตา
ของกลุ่มตัวอย่างออกตามสัดส่วนของประชากรที่มีอยู่ในแต่ละหมู่บ้าน ดังรายละเอียดใน
ตารางที่ ข.

ตาราง ข.

แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามหมู่บ้านต่าง ๆ

หมู่บ้าน	จำนวนตัวอย่าง ของสมาชิก (โดยประมาณ)	จำนวนตัวอย่าง ของสมาชิก (โดยประมาณ)	ครอบครัว ประชากร ทั้งหมด
บ้านป่าเคื่อ หมู่ ๑	๕๐	๕๐	๑๓๑
บ้านปากเหมือง หมู่ ๒ และ ๓	๕๐	๕๐	๑๖๕
บ้านทามะโอ หมู่ ๔	๒๕	๒๕	๑๑๓
บ้านข้าวมุง หมู่ ๕	๒๐	๒๐	๘๒
บ้านหัวคอง หมู่ ๖ และ ๗	๕๐	๕๐	๑๖๓
บ้านคนผึ้ง หมู่ ๘	๒๕	๒๕	๑๐๘
บ้านเคื่องก หมู่ ๙ และ ๑๐	๖๐	๖๐	๒๕๐
รวม	๒๕๐	๒๕๐	๑,๐๖๖

^๑ เอกสารจากศูนย์สารภี ตำบลข้าวมุง อำเภอสารภี เชียงใหม่

^๒ บุญธรรม กิจปรีคาบวิสุทธิ, ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์, หน้า ๕๐-๕๕

ลักษณะกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

สภาพโดยทั่วไปของประชากรทั้ง ๒ กลุ่มที่นำมาศึกษามีรายละเอียดดังต่อไปนี้

เพศ

จากตารางที่ ๑ แสดงให้เห็นว่า ประชากรทั้ง ๒ กลุ่มมีเพศชายและเพศหญิงในอัตราใกล้เคียงกัน โดยในกลุ่มสมาชิกมีเพศชายมากกว่าเพศหญิงเพียงเล็กน้อย และในกลุ่มที่มีชสมาชิกมีเพศหญิงมากกว่าเพศชายเพียงเล็กน้อย

อายุ

ประชากรที่ศึกษาส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ (อายุตั้งแต่ ๔๐ ปีขึ้นไป) ทั้งในกลุ่มสมาชิกและที่มีชสมาชิก โดยมีอายุในระคับ ๔๐ - ๔๕ ปีมากที่สุด รองลงมาได้แก่อายุ ๓๐ - ๓๕ ปี และ ๕๐ - ๕๕ ปี ตามลำดับ

ระดับการศึกษา

ประชากรส่วนใหญ่ของทั้ง ๒ กลุ่ม จบการศึกษาในระคับ ป. ๔ รองลงมา มีความแตกต่างกัน กล่าวคือ ในกลุ่มสมาชิกมีผู้ที่จบการศึกษาสูงกว่า ป. ๔ มากกว่า ค่ากว่า ป. ๔ แต่ในกลุ่มที่มีชสมาชิกมีผู้ที่จบการศึกษาต่ำกว่า ป. ๔ แต่ในกลุ่มที่มีชสมาชิกมีผู้ที่จบการศึกษาต่ำกว่า ป. ๔ มากกว่า สูงกว่า ป. ๔ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจำนวนของผู้ที่ไม่เคยเรียนนั้นมีระคับค่อนข้างสูง จึงกล่าวได้ว่าสมาชิกโดยเฉลี่ยมีระดับการศึกษาสูงกว่าผู้ที่มีชสมาชิก

อาชีพ

ทั้งสมาชิกและผู้มีชสมาชิกส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ส่วนอันคับริงลงมา นั้นมีความแตกต่างกัน กล่าวคือ ในกลุ่มสมาชิกมีอาชีพค้าขายในอันคับริงลงมา แต่ในกลุ่มที่มีชสมาชิกมีอาชีพรับจ้างในอันคับริงลงมา ส่วนอาชีพรับราชการ รัฐวิสาหกิจและอื่น ๆ นั้น มีน้อยมาก

รายได้เดิม

ประชากรส่วนใหญ่ของทั้ง ๒ กลุ่ม มีรายได้เมื่อ ๒ ปีที่แล้ว ในระดับต่ำ คือไม่ถึง ๑๐,๐๐๐ บาทต่อปี รองลงมาได้แก่ผู้ที่มีรายได้ในช่วง ๑๐,๐๐๐ - ๑๔,๔๔๔ บาทและรายได้ตั้งแต่ ๒๐,๐๐๐ บาทขึ้นไปตามลำดับ

รายได้ในปัจจุบัน

สมาชิกมีรายได้ตกอยู่ในช่วง ๑๐,๐๐๐ - ๑๔,๔๔๔ บาท มากที่สุด รองลงมาได้แก่รายได้ไม่ถึง ๑๐,๐๐๐ บาท และ ๒๐,๐๐๐ บาทขึ้นไปตามลำดับ ส่วนผู้ที่มิใช่สมาชิกนั้น รายได้ตกอยู่ในช่วงไม่ถึง ๑๐,๐๐๐ บาทมากที่สุด รองลงมาได้แก่รายได้ระหว่าง ๑๐,๐๐๐ - ๑๔,๔๔๔ บาท และ ๒๐,๐๐๐ บาทขึ้นไปตามลำดับ

การถือครองที่ดินในอดีต

พบว่าในช่วง ๒ ปีที่แล้ว ประชากรทั้ง ๒ กลุ่มมีที่ดินถือครองไม่มากนัก โดยส่วนใหญ่ถือครองที่ดินในเนื้อที่ไม่ถึง ๑๐ ไร่ รองลงมาได้แก่ผู้ที่ไม่มียี่สิบของตนเอง และผู้ถือครองที่ดินตั้งแต่ ๑๐ ไร่ ขึ้นไปตามลำดับ

การถือครองที่ดินในปัจจุบัน

ส่วนใหญ่ของประชากรทั้ง ๒ กลุ่มมีที่ดินถือครองไม่ถึง ๑๐ ไร่ รองลงมาเป็นผู้ที่ไม่มียี่สิบของตนเอง และมีที่ดินตั้งแต่ ๑๐ ไร่ขึ้นไปตามลำดับ

การเป็นสมาชิกกลุ่มทางเศรษฐกิจต่าง ๆ

พบว่าประชากรทั้ง ๒ กลุ่มส่วนใหญ่มิได้สังกัดกลุ่มทางเศรษฐกิจใด ๆ เลย (ไม่นับรวมกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต) มีอยู่เพียงบางส่วนเท่านั้นที่เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตร กลุ่มเกษตรกรหรือกลุ่มลูกค้า ข.กส. อยู่ควย ซึ่งในจำนวนนี้มีสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเป็นปริมาณมากที่สุด

ตารางที่ ก. ลักษณะของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ลักษณะการถือครองที่ดิน และการ เป็นสมาชิกกลุ่มทาง เศรษฐกิจอื่น

ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง (๔๔๑)	สมาชิก จำนวน (ร้อยละ)	มิใช่สมาชิก จำนวน (ร้อยละ)
เพศ		
ชาย	๑๒๒ (๕๑.๕)	๑๑๘ (๔๘.๕)
หญิง	๑๑๕ (๔๘.๕)	๑๒๕ (๕๑.๕)
รวม	๒๓๗ (๑๐๐)	๒๔๓ (๑๐๐)
อายุ		
ต่ำกว่า ๒๐ ปี	๑๒ (๕.๑)	๒๑ (๘.๖)
๒๐ - ๒๔ ปี	๓๒ (๑๓.๕)	๓๕ (๑๔.๓)
๒๕ - ๒๙ ปี	๕๓ (๒๒.๔)	๖๓ (๒๕.๕)
๓๐ - ๓๔ ปี	๔๗ (๑๙.๘)	๕๖ (๒๓.๑)
๓๕ - ๓๙ ปี	๕๑ (๒๑.๕)	๕๖ (๒๓.๑)
๔๐ - ๔๔ ปี	๕๑ (๒๑.๕)	๕๖ (๒๓.๑)
๕๐ - ๕๔ ปี	๕๑ (๒๑.๕)	๕๖ (๒๓.๑)
๕๕ ปีขึ้นไป	๑๒ (๕.๑)	๑๖ (๖.๖)
รวม	๒๓๗ (๑๐๐)	๒๔๓ (๑๐๐)
ระดับการศึกษา		
ไม่เคยเรียน	๑๔ (๕.๙)	๕๕ (๒๒.๖)
จบไม่ถึง ป.๔	๒๐ (๘.๔)	๓๐ (๑๒.๓)
จบ ป.๔	๑๖๓ (๖๘.๘)	๑๓๗ (๕๖.๑)
จบ ป.๖	๑๔ (๕.๙)	๕ (๒.๑)
จบ มศ.๓	๒๒ (๙.๓)	๒ (๐.๘)
จบ มศ.๕ หรืออนุปริญญา	๔ (๑.๗)	๗ (๒.๙)
จบปริญญาตรีขึ้นไป	-	๒ (๐.๘)
รวม	๒๓๗ (๑๐๐)	๒๔๓ (๑๐๐)

ตารางที่ (ต่อ)

ลักษณะของบุคคลตัวอย่าง (๔๔๑)	สมาชิก จำนวน (ร้อยละ)	มิชสมาชิก จำนวน (ร้อยละ)
อาชีพ		
เกษตรกรรม	๑๖๑ (๖๕.๐)	๑๔๗ (๖๐.๒)
ค้าขาย	๔๖ (๑๘.๘)	๒๓ (๙.๔)
รับจ้าง	๑๖ (๖.๗)	๖๑ (๒๕.๐)
รับราชการ	๘ (๓.๔)	๕ (๒.๐)
ทำงานรัฐวิสาหกิจ	-	๒ (๒.๐)
อื่น ๆ	๖ (๒.๕)	๖ (๒.๔)
รวม	๒๓๗ (๑๐๐)	๒๔๔ (๑๐๐)
รายได้เค็ม		
ไม่ถึง ๑๐,๐๐๐ บาท	๑๒๕ (๕๒.๗)	๑๘๗ (๗๖.๖)
๑๐,๐๐๐ - ๑๙,๙๙๙ บาท	๙๔ (๓๙.๗)	๓๘ (๑๕.๖)
๒๐,๐๐๐ บาทขึ้นไป	๑๘ (๗.๖)	๑๙ (๗.๘)
รวม	๒๓๗ (๑๐๐)	๒๔๔ (๑๐๐)
รายได้ในปัจจุบัน		
ไม่ถึง ๑๐,๐๐๐ บาท	๘๘ (๓๗.๕)	๑๕๘ (๖๕.๒)
๑๐,๐๐๐ - ๑๙,๙๙๙ บาท	๙๐ (๓๘.๐)	๔๖ (๑๘.๘)
๒๐,๐๐๐ บาทขึ้นไป	๕๘ (๒๔.๕)	๓๙ (๑๖.๐)
รวม	๒๓๗ (๑๐๐)	๒๔๔ (๑๐๐)
ลักษณะการถือครองที่ดินในอดีต		
ไม่มีที่ดินของตนเอง	๓๐ (๑๒.๗)	๔๘ (๑๙.๗)
มีที่ดินไม่ถึง ๑๐ ไร่	๑๘๓ (๗๗.๒)	๑๗๑ (๗๐.๑)
มีที่ดิน ๑๐ ไร่ขึ้นไป	๒๔ (๑๐.๑)	๒๕ (๑๐.๒)
รวม	๒๓๗ (๑๐๐)	๒๔๔ (๑๐๐)

ตารางที่ (ต่อ)

ลักษณะของ กลุ่มตัวอย่าง (๔๔๑)	สมาชิก จำนวน (ร้อยละ)	มีโซสมาชิก จำนวน (ร้อยละ)
ลักษณะการถือครองที่ดินในปัจจุบัน		
ไม่มีที่ดินของตนเอง	๒๓ (๑๑.๔)	๔๓ (๑๘.๓)
มีที่ดินไม่ถึง ๑๐ ไร่	๑๔๑ (๗๖.๔)	๑๖๘ (๖๘.๘)
มีที่ดิน ๑๐ ไร่ขึ้นไป	๒๘ (๑๒.๒)	๒๘ (๑๑.๙)
รวม	๒๓๓ (๑๐๐)	๒๔๙ (๑๐๐)
การเป็นสมาชิกกลุ่มทางเศรษฐกิจต่าง ๆ		
สหกรณ์การเกษตร	๕๔ (๒๒.๘)	๓๓ (๑๓.๕)
กลุ่มเกษตรกร	๑๕ (๖.๓)	๘ (๓.๓)
กลุ่มลูกค้า ธ.ก.ส.	๕ (๓.๘)	๑๖ (๖.๖)
อื่น ๆ	๒ (๐.๘)	-
ไม่เคยเป็น	๑๕๗ (๖๖.๒)	๑๘๗ (๗๖.๖)
รวม	๒๓๓ (๑๐๐)	๒๔๙ (๑๐๐)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การรวบรวมข้อมูลกระทำในช่วงต้นเดือนธันวาคมถึงกลางเดือนธันวาคม ๒๕๒๕ รวบรวมระยะเวลาประมาณ ๒ สัปดาห์ โดยใช้วิธีสอบถามตามบ้าน สำหรับการสัมภาษณ์ ผู้เป็นสมาชิกนั้น ส่วนใหญ่กระทำ ณ ที่ทำการกลุ่มออมทรัพย์ในวันรับฝากเงินสมาชิก ซึ่ง โดยปกติถือเอาวันที่ ๘ ของเดือนเป็นวันดังกล่าว

การสัมภาษณ์ใช้นิติระดับปริญญาโทและผู้ช่วยวิจัยระดับ มศ. ๕ ขึ้นไปที่มีความคุ้นเคยกับภาษาและวัฒนธรรมของท้องถิ่น รวมทั้งสิ้นประมาณ ๑๐ คน โดยมีการอบรมเพื่อทำความเข้าใจในเรื่องแบบสอบถามก่อนล่วงหน้า ๑ วัน

หลังจากเสร็จสิ้นการดำเนินงานปรากฏว่ามีแบบสอบถามที่สมบูรณ์และสามารถใช้ในการวิเคราะห์ทั้งสิ้น ๔๔๑ ชุด เป็นของสมาชิก ๒๓๗ ชุด และผู้ที่มิได้เป็นสมาชิก ๒๔๔ ชุด

การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังการรวบรวมข้อมูลได้ดำเนินการลงรหัสเพื่อประมวลข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ ศูนย์คอมพิวเตอร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีการตรวจสอบข้อมูลและทดสอบโปรแกรมโดยละเอียดก่อนทำการวิเคราะห์ทางสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จ SPSS สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ประกอบด้วย

๑. การคำนวณอัตราส่วนร้อยละ (Percentage) ใช้เปรียบเทียบจำนวนร้อยละของข้อมูลทั่วไป

๒. ค่าเฉลี่ย (Mean) ใช้สำหรับวิเคราะห์ระดับความสูงค่าของคะแนนทัศนคติทางการเมือง การพิจารณาค่าเฉลี่ย มีเกณฑ์ดังนี้

- ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง ๓.๗-๕.๐ จักว่ามีทัศนคติแบบประชาธิปไตยในระดับสูง
- ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง ๓.๒-๓.๖ จักว่ามีทัศนคติแบบประชาธิปไตยในระดับปานกลางค่อนข้างสูง
- ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง ๒.๕-๓.๑ จักว่ามีทัศนคติแบบประชาธิปไตยในระดับปานกลาง
- ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง ๒.๔-๒.๘ จักว่ามีทัศนคติแบบประชาธิปไตยในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ
- ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง ๑.๐-๒.๓ จักว่ามีทัศนคติแบบประชาธิปไตยในระดับต่ำ

๓. การคำนวณค่าฟาย (PHI) ใช้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการเป็นสมาชิกกลุ่มออสมทร์พัยกับความเปลี่ยนแปลงทางฐานะเศรษฐกิจโดยพิจารณาดังนี้

- ค่า PHI มากกว่า .๗๕ ถือว่าตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง
 ค่า PHI อยู่ระหว่าง .๖๑-.๗๕ ถือว่าตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์กันในระดับค่อนข้างสูง
 ค่า PHI อยู่ระหว่าง .๔๐-.๖๐ ถือว่าตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง
 ค่า PHI อยู่ระหว่าง .๒๕-.๓๕ ถือว่าตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์กันในระดับค่อนข้างต่ำ
 ค่า PHI น้อยกว่า .๒๕ ถือว่าตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์ในระดับต่ำ

๔. สถิติแบบ T-test ใช้เปรียบเทียบความแตกต่างในทัศนคติทางการเมืองระหว่างผู้เป็นสมาชิกกับผู้มิใช่สมาชิก โดยทัศนคติของประชากรทั้ง ๒ กลุ่มจะมีความแตกต่างกันเมื่อค่า T น้อยกว่าระดับ ๐.๐๕

๕. การวิเคราะห์ความแปรปรวนของข้อมูล (Analysis of variance) ใช้สำหรับเปรียบเทียบความแตกต่างในเรื่องความเปลี่ยนแปลงของฐานะเศรษฐกิจและทัศนคติทางการเมืองระหว่างประชากรสองกลุ่มข้างต้น โดยนำตัวแปรควบคุมเข้าร่วมพิจารณาคือวัยที่ละตัว เช่น เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ เป็นต้น เพื่อศึกษาว่าความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจหรือทัศนคติทางการเมืองดังกล่าวนี้ มีความสัมพันธ์กับการเป็นสมาชิกกลุ่มออสมทร์พัยหรือไม่ โดยตัวแปรทั้ง ๒ จะมีความสัมพันธ์กันจริงต่อเมื่อค่า Main effect มีระดับนัยสำคัญน้อยกว่า ๐.๐๕

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หลักเกณฑ์ในการวิเคราะห์

ผู้วิจัยได้กำหนดการวิเคราะห์ตามแนวสถิติออกเป็น ๒ ส่วนคือ

๑. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการ เป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ กับความเปลี่ยนแปลงทางฐานะเศรษฐกิจ
๒. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการ เป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์กับการมีทัศนคติทางการ เมืองแบบประชาธิปไตย

การวัดความเปลี่ยนแปลงทางฐานะเศรษฐกิจ

ใช้การพิจารณาตามแนวสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาของวิลเลียม วอร์เนอร์ (William Lloyd Warner) เป็นเกณฑ์ กล่าวคือ กำหนดวิธีการวัดที่สำคัญไว้ ๒ วิธีได้แก่

๑. Subjective method เป็นการประเมินสถานะจากตัวผู้ตอบเอง และใช้ความรู้สึกของผู้ตอบเป็นหลัก

๒. Objective method ผู้วิจัยจะกำหนดคตินี้สำหรับการวัดขึ้น และมีการจัดประเภทบุคคลตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ การศึกษาครั้งนี้ใช้รายได้ ทรัพย์สิน (สังหาริมทรัพย์) และที่ดินเป็นตัววัด โดยจะให้ค่าเป็นคะแนนสำหรับตัววัดแต่ละตัว รายได้ทรัพย์สินและที่ดิน จะมีคะแนนเต็มเท่ากับ ๒ คะแนน รวมทั้งหมด ๒ คะแนน ผู้ที่มีคะแนนรวมทั้ง ๓ คะแนนขึ้นไป (ร้อยละ ๕๐) จะจัดเป็น "ผู้มีฐานะเศรษฐกิจดีขึ้น" ส่วนที่ได้คะแนนต่ำกว่านี้ จัดเป็น "ผู้มีฐานะไม่ดีขึ้น"

การพิจารณาคำนรายได้ ใช้วิธีเปรียบเทียบรายได้เดิม (เมื่อ ๖ ปีที่แล้ว) กับรายได้ในปัจจุบัน

° W.L. WARNER, M. Meeker and K. Eells, Social Class in America

(Chicago: Social Research Associates, Inc., 1949), pp. 35-39,

สาขาที่ใช้ระยะเวลา ๒ ปีที่แล้ว เป็นเกณฑ์เปรียบเทียบ เนื่องจากเห็นว่าเป็น ระยะเวลาที่พอที่จะประเมินความเปลี่ยนแปลงได้ ในขณะที่เดียวกันก็เป็นช่วงเวลาที่สามารถ ส่วนใหญ่สมัคร เข้าเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ ดังนั้น สภาพทางเศรษฐกิจเมื่อ ๒ ปีที่แล้ว จึงสามารถบอกถึงสถานะก่อนการ เป็นสมาชิกของ ประชากร เพื่อใช้เปรียบเทียบกับสภาพ ทางเศรษฐกิจในปัจจุบันได้พอสมควร

การพิจารณาคำนวณรายได้ กำหนดเกณฑ์คะแนนไว้ดังนี้

- ก. ผู้ที่มีรายได้เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ ๗๐ ของรายได้เดิม จะมีคะแนน เท่ากับ ๒ คะแนน
- ข. ผู้ที่มีรายได้เพิ่มขึ้นไม่ถึงร้อยละ ๗๐ ของรายได้เดิม จะมีคะแนน เท่ากับ ๑ คะแนน
- ค. ผู้ที่มีรายได้ไม่เพิ่มขึ้น จะมีคะแนนเท่ากับ ๐ คะแนน

การพิจารณาคำนวณทรัพย์สิน พิจารณาจากการเพิ่มขึ้นของทรัพย์สินอำนวยความสะดวก บางประเภทโดยมีการกำหนดค่าของทรัพย์สินแต่ละชนิด เทียบเคียงจากเกณฑ์ของอามอส เอส ฮอลีย์และวิศิษฐ์ ประจวบเหมาะ ซึ่งกำหนดไว้ดังนี้

๑. รถยนต์มีค่าเท่ากับ ๑๖ คะแนน
๒. รถจักรยานยนต์มีค่าเท่ากับ ๔ คะแนน
- * ๓. โทรทัศน์สีมีค่าเท่ากับ ๔ คะแนน
- * ๔. เครื่องสเตริโอมีค่าเท่ากับ ๔ คะแนน
๕. ตู้เย็นมีค่าเท่ากับ ๔ คะแนน
๖. โทรทัศน์ขาวดำมีค่าเท่ากับ ๗ คะแนน

เนื่องจากเชื่อว่าค่าของ เงินจะลดลงเมื่อเวลาผ่านไป ดังนั้นในการพิจารณาการ เพิ่มขึ้นของรายได้ในที่นี้จึงคำนึงถึงอัตราเงินเฟ้อประกอบไปด้วย ซึ่ง เมื่อจากดัชนีราคาผู้บริโภค แล้วพบว่าในช่วงปี ๒๕๑๔-๒๕๒๕ ค่าเงินลดลงประมาณร้อยละ ๗๐

๒ อามอส เอส ฮอลีย์และวิศิษฐ์ ประจวบเหมาะ, "การขยายตัวของครอบครัวและ การวางแผนครอบครัวในอำเภอโพธิ์ธาราม" การสัมมนาทางวิชาการแห่งชาติเรื่องประชากร ของประเทศไทยครั้งที่ ๒ (พระนคร : กองวิจัยสังคมศาสตร์ สำนักงานสภาวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๐๘), หน้า ๓๕๕.

- * ๗. จักรเย็บผ้า มีค่าเท่ากับ ๒ คะแนน
- ๘. วิทยุสเตอริโอ มีค่าเท่ากับ ๒ คะแนน
- ๙. จักรเย็บผ้า มีค่าเท่ากับ ๕ คะแนน
- ๑๐. วิทยุธรรมคา มีค่าเท่ากับ ๕ คะแนน

* หมายถึงทรัพย์สินที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้นเพิ่มเติมโดยเทียบเคียงจาก เกณฑ์ดังกล่าว สำหรับการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดคะแนนไว้เป็น ๓ ระดับ คือ

- ก. ผู้ที่มีทรัพย์สินในรายการที่ ๑-๖ เพิ่มขึ้น จะมีคะแนนเท่ากับ ๒ คะแนน
- ข. ผู้ที่มีทรัพย์สินในรายการที่ ๗-๑๐ เพิ่มขึ้น จะมีคะแนนเท่ากับ ๑ คะแนน
- ค. ผู้ที่ไม่มีทรัพย์สินใด ๆ เพิ่มขึ้นเลย จะมีคะแนนเท่ากับ ๐ คะแนน

การพิจารณาค่านที่ดิน มีเกณฑ์ดังนี้

- ก. ผู้ที่มีที่ดินเพิ่มขึ้น จะมีคะแนนเท่ากับ ๒ คะแนน
- ข. ส่วนผู้ไม่มีที่ดินเพิ่มขึ้น จะมีคะแนนเท่ากับ ๐ คะแนน

การจำแนกประเภทบุคคลเพื่อการวิเคราะห์

ผลที่ได้จากการประเมินทั้ง ๒ วิธีคือ จากการประเมินสถานะตนเองของผู้ตอบและผลการประเมินของผู้วิจัย จะนำมาพิจารณารวมกันเพื่อสรรหาบุคคลที่มีความสอดคล้องกันในภาวะความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว โดยผู้ที่ได้รับการประเมินจากทั้ง ๒ วิธี ว่ามีฐานะดีขึ้น จะจัดเป็น "ผู้มีฐานะเศรษฐกิจดีขึ้น" ผู้ที่ได้รับการประเมินจากทั้ง ๒ วิธีว่าฐานะไม่ดีขึ้น จัดเป็น "ผู้มีฐานะไม่ดีขึ้น" ส่วนผู้ที่มีผลการประเมินไม่สอดคล้องกันจะจัดเป็น "ผู้มีสถานะไม่แน่ชัด" ซึ่งบุคคลประเภทหลังนี้จะไม่นำมาร่วมพิจารณาด้วย เพราะอาจทำให้ผลคลาดเคลื่อนไปจากความเป็นจริงได้

* การให้คะแนนในที่นี้คำนึงถึงประเภทและราคาทรัพย์สินเป็นเกณฑ์ กล่าวคือ ทรัพย์สินในรายการที่ ๑-๖ เป็นทรัพย์สินราคาแพง ซึ่งอาจบ่งบอกถึงความสามารถในการซื้อของบุคคลได้พอสมควร ส่วนทรัพย์สินในรายการที่ ๗-๑๐ เป็นทรัพย์สินที่มีราคาไม่สูงนัก และครอบครัวชนบทมิใช่กันทีเดียว จึงไม่สามารถบ่งบอกอะไรได้แน่ชัด

การวัดทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตย

การวิเคราะห์ในส่วนนี้แยกได้เป็น ๒ ลักษณะคือ การวัดระดับของทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตย และการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างทัศนคติของผู้เป็นสมาชิกกับผู้มิใช่สมาชิก

ในส่วนแรก พิจารณาได้จากค่าเฉลี่ยของคะแนนทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยรวมคะแนนจากคำถามทุกข้อ (๒๑ ข้อ) ดังได้กล่าวแล้วข้างต้น

สำหรับการวิเคราะห์ความแตกต่างในทัศนคติทางการเมืองระหว่างผู้เป็นสมาชิกกับผู้มิใช่สมาชิกได้เป็นสมาชิกนั้นพิจารณาได้จากค่า T - Test ซึ่งเคยอธิบายไว้แล้ว

การคำนวณหาค่า T - Test มีสูตรดังนี้

$$T = \frac{\bar{X}_A - \bar{X}_B}{\sqrt{\frac{S_A^2}{N_A} + \frac{S_B^2}{N_B}}}$$

- T = ค่าที่ของการทดสอบ
- \bar{X}_A = คะแนนเฉลี่ยของประชากรกลุ่มที่ ๑
- \bar{X}_B = คะแนนเฉลี่ยของประชากรกลุ่มที่ ๒
- S_A^2 = ค่าความแปรปรวนของประชากรกลุ่มที่ ๑
- S_B^2 = ค่าความแปรปรวนของประชากรกลุ่มที่ ๒
- N_A = จำนวนประชากรกลุ่มที่ ๑
- N_B = จำนวนประชากรกลุ่มที่ ๒

degree of Freedom (df) = ๘

๑. สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, สถิติสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๑), หน้า ๘๓